

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE
PRED EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA
Zagreb, 9. veljače 2021.

Analiza presude

N.Š. protiv Hrvatske
br. zahtjeva 36908/13
povreda članka 10. Konvencije – sloboda izražavanja

Kaznena osuda na temelju formalističkog pristupa, bez razmatranja svih relevantnih okolnosti, uzrokovala je povredu prava na slobodu izražavanja.

Europski sud za ljudska prava (dalje: Europski sud), zasjedajući u vijeću od 7 sudaca, 10. rujna 2020. presudio je da je Republika Hrvatska kaznenom osudom podnositeljice zahtjeva zbog povrede tajnosti postupka dodijele skrbništva, povrijedila njezino pravo na slobodu izražavanja zaštićeno člankom 10. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje: Konvencija).

Kći i zet podnositeljice zahtjeva poginuli su u prometnoj nesreći, a njihova petomjesečna kći N.G. je preživjela. U svibnju 2007. godine, nadležni Centar za socijalnu skrb (dalje: CZSS) dodijelio je skrbništvo nad djevojčicom njezinom stricu (bratu preminulog podnositeljčinog zeta). Nezadovoljna ovom odlukom, obitelj preminule majke pokrenula je niz upravnih postupaka pred CZSS-om i tadašnjim Ministarstvom zdravstva i socijalne skrbi, a naknadno i upravni spor pred nadležnim upravnim sudom. Prometna nesreća i obiteljski spor privukli su veliku medijsku pozornost. Mediji su u više navrata izvješćivali javnost o provođenju postupaka u vezi sa skrbništvom nad mlt. N.G. U travnju 2010. godine, podnositeljica zahtjeva, njezin suprug i njezina druga kći D.Š., sudjelovali su u televizijskoj emisiji *Proces*. Podnositeljica je u ovoj emisiji govorila o navodnim nepravilnostima u radu CZSS-a te o sudskim postupcima u vezi sa skrbništvom i kontaktima s N.G. Televizijski izvještaj prikazao je odluke nadležnog ministarstva i CZSS-a s vidljivim imenom djeteta. Nakon emitiranja ove emisije, stric N.G. podnio je kaznenu prijavu protiv podnositeljice zahtjeva i D.Š. zbog povrede tajnosti upravnog postupka posebno radi otkrivanja punog identiteta N.G. Državno odvjetništvo podignulo je optužnicu protiv podnositeljice zahtjeva i D.Š. zbog kaznenog djela povrede tajnosti postupka. Općinski sud u Zagrebu proglasio je podnositeljicu zahtjeva i njezinu kćer krivima za počinjenje ovog kaznenog djela, a Županijski sud u Zagrebu je potvrdio prvostupanjsku presudu. Ustavni sud je odbacio podnositeljčinu ustavnu tužbu.

Podnositeljica je podnijela zahtjev Europskom sudu tvrdeći da je kaznena osuda zbog povrede tajnosti upravnog postupka bila u suprotnosti s člankom 10. Konvencije.

Europski sud je najprije utvrdio da je zahtjev podnositeljice dopušten. Naime, sukladno zahtjevima pluralizma, tolerancije i slobodoumlja bez kojih nema demokratskog društva, članak 10. Konvencije primjenjuje se i na informacije i ideje koje „vrijeđaju, šokiraju ili uznemiruju“ ([Morice protiv Francuske](#) [VV], stavak 124.) kao i na „javno širenje povjerljivih informacija u medijima“ ([Stoll protiv Švicarske](#) [VV], stavci 108-112.). Ujedno, Europski sud je utvrdio da je podnositeljica pravilno iscrpila domaća pravna sredstva jer je u svojoj ustavnoj tužbi suštinski iznijela prigovore koji se odnose na povredu njezine slobode izražavanja te je na taj način domaćim vlastima pružila priliku da isprave povredu konvencijskog prava prije podnošenja zahtjeva Europskom sudu ([Guberina protiv Hrvatske](#), stavak 52.).

Europski sud je zatim ispitao osnovanost podnositeljičinog zahtjeva odnosno je li miješanje bilo zakonito, je li težilo postizanju legitimnog cilja te je li bilo nužno i razmjerno cilju koji se želio postići.

1. Zakonitost miješanja

Ocjenjujući zakonitost miješanja, Europski sud je ponovio da izraz „predviđeno zakonom“ iz stavka 2. članka 10. Konvencije ne zahtijeva samo postojanje domaće pravne osnove nego i određenu kvalitetu zakona. Drugim riječima, zakon mora biti dostupan i predvidljiv te mora sadržavati odgovarajuće zaštitne mjere protiv arbitrarnosti ([Magyar Kétfarkú Kutya Párt protiv Mađarske](#) [VV], stavak 93.). U slučaju podnositeljice zahtjeva, kaznena osuda se temeljila na članku 305. stavku 1. Kaznenog zakona (NN 110/97, 27/98, 50/00, 129/00, 51/01, 111/03, 190/03, 105/04, 84/05, 71/06, 71/06, 110/07, 152/08) koji nije izričito zabranjivao otkrivanje podataka u postupcima koji se tiču zaštite prava i interesa djeteta, već je općenito zabranjivao otkrivanje podataka koji se na temelju zakona ili odluke utemeljene na zakonu smatraju tajnima. Članak 271. Obiteljskog zakona (NN 116/03, 17/04, 136/04, 107/07, 57/11, 61/11) propisivao je isključenje javnosti iz postupaka u kojima se odlučuje o statusnim stvarima. Iako je nejasno kako se ovaj članak primjenjivao na upravni postupak pred CZSS-om, budući da se formalno isključenje javnosti prema ovom članku odnosi na sudski, a ne upravni postupak, Europski sud je zaključio da nema razloga dovoditi u pitanje odluku CZSS-a o isključenju javnosti iz postupka. Europski sud je stoga ustanovio da nema potrebe donijeti konačan zaključak o zakonitosti miješanja¹.

2. Legitimnost miješanja

Europski sud je zaključio da je miješanje u ovom predmetu imalo legitiman cilj zaštite prava i interesa drugih, odnosno ml. N.G. Naglasio je da osjetljiva pitanja koja se tiču djece prvenstveno moraju imati u vidu najbolji interes djeteta ([Paradiso i Campanelli protiv Italije](#) [VV], stavak 208.).

3. Nužnost i razmjernost miješanja

Opća načela za procjenu nužnosti miješanja u slobodu izražavanja Europski sud je iznio u presudi velikog vijeća [Medžlis Islamske Zajednice Brčko i drugi protiv Bosne i Hercegovine](#). Riječ „nužni“ iz stavka 2. članka 10. pretpostavlja postojanje prijeke društvene potrebe, a pritom države ugovornice imaju određenu slobodu procjene kada odlučuju postoji li takva

¹ U svom izdvojenom mišljenju suci Koskelo i Eicke nisu podržali zaključak da domaći zakon zadovoljava zahtjeve kvalitete zakona, budući da nije bilo jasno što predstavlja kažnjivo ponašanje i kako se konkretne činjenice mogu podvesti pod konkretne zakonske odredbe.

potreba. Zadatak Europskog suda nije zauzeti mjesto nadležnih državnih tijela, već utvrditi jesu li ona svoje diskrecijsko pravo koristila razumno, pažljivo i u dobroj vjeri. Drugim riječima, potrebno je utvrditi:

- je li miješanje bilo razmjerno legitimnom cilju,
- jesu li razlozi za miješanje bili relevantni i dostatni,
- jesu li nadležna tijela primijenila standarde sadržane u članku 10. Konvencije uz prihvatljivu ocjenu relevantnih činjenica.

Glavno pitanje u ovom predmetu bilo je je li osuda podnositeljice zahtjeva s ciljem zaštite prava na privatnost djeteta bila pravilno uravnotežena sa suprotstavljenim pravom na slobodu izražavanja. U predmetima koji zahtijevaju vaganje između prava na poštovanje privatnog života i prava na slobodu izražavanja, Europski sud je smatrao da se ishod spora u načelu ne bi trebao razlikovati ovisno o tome je li zahtjev podnijen na temelju članka 8. ili 10., budući da ta prava zaslužuju jednako poštovanje ([Satakunnan Markkinapörssi Oy i Satamedia Oy protiv Finske](#) [VV], stavak 163.). Međutim, kada su u pitanju djeca, Europski sud uvijek ističe da se treba zaštititi njihov najbolji interes ([X protiv Latvije](#) [VV], stavak 96.). To ipak ne znači da će taj interes automatski i apsolutno prevagnuti nad bilo kojim drugim interesom. U postupcima koji se odnose na statusna i druga prava djece, zaštita privatnosti djeteta je valjan razlog za isključenje javnosti. Ipak, ako je određeni podatak već bio poznat javnosti, interes za očuvanjem njegove tajnosti više neće predstavljati prijeku društvenu potrebu ([Aleksey Ovchinnikov protiv Rusije](#), stavci 49.-50.). U ocjeni razmjernosti mjere, Europski sud posebno uzima u obzir obrazloženja domaćih sudova i njihovu usklađenost s načelima koja proizlaze iz članka 10. Konvencije.

U predmetu podnositeljice zahtjeva, prema ocjeni Europskog suda, domaći sudovi nisu ispitali uravnoteženost suprotstavljenih interesa. Naime, Općinski sud, čije je obrazloženje podržao Županijski i Ustavni sud, nije razmotrio postojanje javnog interesa za pravnu bitku oko skrbništva nad djevojčicom N.G., niti je uzeo u obzir činjenicu da su povjerljive informacije već ranije bile poznate javnosti. Konkretno, neke od podataka objavio je sam ravnatelj CZSS-a, a imena djevojčice i drugih sudionika bila su poznata javnosti iz ranijih medijskih izvješća. Sudjelovanje podnositeljice zahtjeva u televizijskoj emisiji *Proces*, trebalo je procijeniti u širem kontekstu cjelokupne medijske popraćenosti ovog slučaja. To je uključivalo ispitivanje uloge novinara u otkrivanju podataka kao i razmatranje činjenice da je podnositeljica nastupila s namjerom senzibiliziranja javnosti o nepravilnostima u postupcima dodijele skrbništva, a ne s ciljem zadovoljavanja znatiželje publike i otkrivanja identiteta svoje unuke čije je interese htjela zaštititi. Općinski sud je samo utvrdio da je podnositeljica otkrila tajne podatke i time počinila kazneno djelo iz članka 305. stavka 1. Kaznenog zakona/97. Ovakav formalistički pristup nije bio u skladu sa sudskom praksom Europskog suda i uzrokovao je povredu članka 10. Konvencije.

Ovu analizu izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Analiza ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te nije obvezujuća za taj Sud.

© 2021. Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskom sudom za ljudska prava